

הגשת תלונה למשטרה בחו"ל במקרה של פגיעה

בית דין התבקש להכריע בשאלה הלכתית מורכבת – האם מותר להגיש תלונה לרשויות החוק בחוץ לארץ במקרה של חשד חמור לפגיעות מיניות מתמשכות בנערים מהקהילה היהודית.

איסור המסירה נחשב לעבירה חמורה – הפסיקה ההלכתית משווה מעשה מסירה לרדיפה עד כדי הריגה, מתוך הבנה שגורלו של הנמסר לשלטונות הנוכריים עלול להיות אכזרי מאוד, לעתים עד כדי סכנת חיים ממשית.

כך נפסק בשולחן ערוך (חושן משפט סימן שפח סעיף ט): **"אסור למסור ישראל ביד עובדי כוכבים אנסים, בין בגופו בין בממונו; ואפילו היה רשע ובעל עבירות; ואפילו היה מיצר לו ומצער... כל המוסר ישראל ביד עובד כוכבים, בין בגופו בין בממונו, אין לו חלק לעולם הבא"** ⁷².

מהפסיקה עולה שאפילו אדם רשע שמצער אחרים, אסור למסרו לשלטון נוכרי⁷³. גישה זו קיבלה ביטוי גם בפסיקת אחרוני זמננו, כגון הרב

72. ובסעיף י כתב: 'מותר להרוג המוסר אפילו בזמן הזה'.

73. מקור הדברים מובא בבית יוסף, חו"מ סי' שפח אות ט: 'פרק קמא דגטין (ז) שלח ליה מר עוקבא לר' אלעזר בני אדם העומדים עלי ובידי למוסרן למלכות [מהו] שרטט וכתב ליה (תהלים לט ב) אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני וכו' אף על פי שרשע לנגדי אשמרה לפי מחסום, שלח ליה קא מצערן לי טובא ולא מצינא דאינקום בהו, שלח ליה דום לה' והתחולל לו (שם לו ז) השכם והערב עליהם לבית המדרש והם כלים מאליהם, והביאו הרי"ף בסוף קמא (מג:;) וכתב שמעינן מינה

משה פיינשטיין שאסר למסור למשטרה האמריקאית גנב שנתפס גונב ספר תורה וכלי כסף מבית כנסת: "זה דבר פשוט שאין להתיר... כיון שלפי דין תורה חיובו רק בתשלום ממון"⁷⁴.

למרות האיסור החמור הזה, בית הדין מצא לנכון להתיר במקרה הנדון לנפגעי הפגיעה המינית להגיש תלונה למשטרה בחו"ל, התר שמבוסס על מספר נימוקים הלכתיים משמעותיים שיפורטו בהמשך.

מניעה ולא ענישה

שורש הדיון מצוי במחלוקת התנאים בין רבי אלעזר ברבי שמעון לבין רבי יהושע בן קרחה.⁷⁵

בעוד רבי אלעזר הסגיר יהודים גנבים לשלטון הגוי כדי להענישם, רבי יהושע ביקר את מעשיו בחריפות, בטענה כי 'יבוא בעל הכרם ויכלה את קוציו'. נחלקו הראשונים מה היא מסקנת הסוגיה, לדברי המאירי (שם) רבי אלעזר נהג שלא כדין, וזו לשונו:

כל שמסבב מיתתו שלא בדין תורה הרי זה אחד ממניי המלשינות והמסירה וכמו שאמרו לאחד מגדוליהם עד מתי אתה מוסר עמו של אִלְהֵינוּ להריגה. ואף על פי שהתנצל על זה ואמר קוצים אני מכלה מן הכרם כבר השיבוהו יבא בעל הכרם ויכלה את קוציו.

דאפילו במקום צער אסור לממסר בר ישראל למלכות לא שנה גופיה לא שנה ממזניה'.

74. שו"ת אגרות משה, או"ח ח"ה סי' ט אות יא; שם חו"מ ח"א סי' ח. עיין שו"ת בית אבי, ח"ג סי' קנד; שו"ת חלקת יעקב, חו"מ ח"ג סי' צו; פתחי חושן, כרך ה פ"ד סעי' א.

75. בבא מציעא פג ע"ב.

מדברי הרשב"א שצוטטו ב'בית יוסף' (חו"מ סי' שפח אות ט), עולה שההלכה נוטה כדעת רבי אלעזר, אך עם הסתייגות: אין זה תפקידו של תלמיד חכם לעסוק בענישה שאינה על פי דין תורה.⁷⁶

כאשר יש סכנה להמשך הפשיעה, מותר ואף מצווה למסור את העבריין לידי השלטונות בכל מקום שהם, הפוסקים הבחינו באופן ברור בין תלונה שמטרתה ענישה על אירועי עבר, לבין תלונה המיועדת למניעת פגיעות עתידיות.⁷⁷ כפי שכתב הרב וולדנברג, כשהתיר להגיש תלונה על אב שפוגע בבתו משום החשש שימשיך לפגוע בה.⁷⁸

נזק רב

סיבה נוספת היא שפגיעה חמורה בגוף ובנפש עשויה להיחשב כנזק נרחב שמתיר תלונה לשלטונות גם במקום שאין חשש מפני פגיעה עתידית. כך ניתן ללמוד מדברי הש"ך והסמ"ע, שפירשו שמה שכתב ה'שלחן ערוך' 'אפילו היה מצערו - אסור', היינו דווקא בצער בעלמא, אבל כאשר המעשה גורם לנזק משמעותי, מותר לדווח לרשויות.⁷⁹ ועל כן הרב וולדנברג

76. וז"ל הרשב"א: 'הרי רבי אלעזר ב"ר שמעון תפס גנבי בהרמנא דמלכא ועניש וקטיל להו וכן רבי ישמעאל ב"ר יוסי (שם פד.) ואף על גב דא"ל רבי יהושע בן קרחה חומץ בן יין וכו', מכל מקום לא נשווי להו כטועין גמורים בדינים מפורשים אלא שמחמת חסידותן היה להם להמנע מלהרוג על מה שלא חייבה תורה מיתה'. וביאר הרב זילברשטיין, חשוקי חמד, בבא מציעא פג ע"ב, כי אין בכך איסור מוסר, וכך נימק דבריו: 'שהנשואים ישמעו ויראו ולא יזידון עוד, וכך היא המדה הנכונה לעשות. ומה שכתב הרמב"ם אסור למסור ישראל ביד עכו"ם... ואפילו היה רשע ובעל עבירות, דבריו נאמרו ברשעים בעלי מחלוקת ומדות רעות, אבל לא בגנבים המחריבים את העולם'.

77. עיין ש"ך, חו"מ סי' שפח ס"ק מה, וז"ל: 'הכא להציל הוא בא, וא"א להצילו אם לא שיגיד לשופט (ע"י כך הוא מפסיד ממון) ופשיטא דאם יכולים להציל הנמסר ע"י שיפסיד המוסר ממון דשרי ומצוה הוא'.

78. ציץ אליעזר, ח"ט סי' נב.

79. כתב הסמ"ע: 'דווקא מפני צער בעלמא, אבל אם יסרו במכות ועונשי הגוף מותר'. וכן משמע מדברי הרמ"א שהוסיף על פסק שו"ע 'ואפילו היה מיצר לו ומצערו.

באותה תשובה התיר לדווח על פגיעות מיניות לכל גורם שלטוני, היות שהנזק הנפשי והגופני הוא מהותי. ייתכן שהמקור להלכה זו הוא ההנהגה של רבי אלעזר ברבי שמעון, שהגמרא מתארת שהיה מוסר גנבים, ולא נאמר שהטעם הוא מחשש שימשיכו לגנוב בעתיד, אלא עצם הגנבה, שהיא מעשה חמור, מתירה למוסרו.

צער הרבים

סיבה שלישית היא כאשר הפושע מצר לרבים, מותר למוסרו על מנת להענישו, כפי שכתב ה'שלחן ערוך' (חו"מ סי' שפח סעי' יב): 'אבל מפני צער רבים מותר למסרו ביד עובד כוכבים'. במקרה המתואר, ישנו חשש ממשי להמשך פגיעות חמורות באנשים רבים, ולכן אין לראות בפנייה לשלטונות משום איסור מסירה, אלא חובה הלכתית שנועדה להגן על הציבור כולו.

כלל שיקולים אלו מופיעים בתשובה החשובה של הרב וולדנברג ב'ציץ אליעזר' חי"ט סי' נב:

מקרה שהאב בא על בתו הקטנה פעמים חוזרות ואין כאן חשש של פיקוח נפש, שיש חיוב להציל את הקטנה מנזק פיזית ונפשית, וגם לרבות, כדי להציל אותו מרשעותו זה, שמותר זה למוסרו גם בכדי להציל אותה מפגיעתו בה, באשר כי אין זה דומה גם למה שנפסק בשו"ע שם שאסור אפילו היה מיצר לו ומצער, דבכאן הרי פוגע עי"כ בגופה ובנפשה. ויעוין בשו"ע שם בסעי' ז' שנפסק ברמ"א די"א דאדם המוכה מחבירו יכול לילך לקבול בפני עכו"ם אף על גב דגורם למכה היזק גדול, והש"ך בס"ק מ"ה כותב בכעין החילוק הנ"ז, דשאני היכא שמוסר כדי שלא יוסיף להכות דמותר ע"ש. ומקרה כזה שלפנינו הוא יותר גרוע מהכאה, וא"כ יכולים למוסרו הן מפני שזה דומה למכה, והן כדי שלא יוסיף עשות זאת... ומה שכבו' מצטט ממה שנפסק בחו"מ

הגה: ודוקא בדברים בעלמא, משמע שבנזק גדול מותר למוסרו. וגם מדברי הרמ"א בסעיף ז' לגבי אדם שהכה את חברו בחזקה. וכ"כ בחידושי חתם סופר, גיטין ז ע"א.

סי' שפ"ח סעי' ט' שאסור למסור אפילו הוא רשע ובעל עבירות, אין לו ענין לכאן, שם אין המדובר היכא שבא הדבר כדי להציל אותו מרשעתו, אלא המדובר שרוצים למסור אותו בשביל דבר אחר ורוצים לנהוג בו זלזול בגלל זה שהוא בין כך רשע ובעל עבירות, ולכן אסור, אבל משא"כ בכגון נידונונו שהמדובר שרוצים עי"כ להציל שלא יוכל להוציא לפועל זממת רשעתו, ולכן שפיר מותר למוסרו... השאלה בנוגע לדין מוסר היא לא בנוגע למסירה אפילו בערכאות של ישראל, דבכה"ג נראה דבודאי מותר מכיון שהמציאות היא שכהיום אין כח בי"ד לדון על כך, אלא כוונת שאלתו היא בנוגע למקרה של מסירה לערכאות של עכו"ם, וכמודגש באמת בחו"מ שם בסעי' ט' בלשון: אסור למסור לישראל ביד עכו"ם.

וכך פסק הרב אשר וייס (ישורון טו, עמ' תרס) וזו לשונו:

צריך זהירות יתירה לברר וללבן עד תכלית עד מקום שידנו מגעת, האם אמת נכון הדבר שאדם זה פגע מינית בילדים באופן שרגלים לדבר שיחזור לסורו, ולא להתפס לשמועות וחשדות שוא ובהלה של הורים בהולים, להחריב עולמו של אדם חף מכל פשע, כדי להפיס דעתם החפוזת של החושדים בכשרים. אבל כאשר נראה ברור לבי"ד או ועד של ת"ח שאכן נבלה נעשתה בישראל, אף שאין בזה עדים כשרים – מותר למוסרו... אין צריך עדים, אלא בירור אמין לפי שיקול דעתנו, וכאשר יתברר לנו, אין מנוס ומפלט מלשתף פעולה עם השלטונות המופקדים על ענין זה.

לכן כשיש צורך להגן ההגנה על הציבור ולמנוע פגיעות יש בסיס הלכתי איתן להגיש תלונה למשטרה של גויים, בייחוד כאשר יש חשש ממשי להמשך הפגיעה.